

Ekonomski položaj slatkovodnog ribarstva, i prijedlozi mjera za poboljšanje istoga*

Ovim radom željeli smo upozoriti cjelokupnu Jugoslavensku javnost, a posebno ribarske stručnjake na sve teže uslove privređivanja u toj grani privrede. Ovdje se osvrćemo isključivo na položaj šaranskih ribnjaka i njihovu proizvodnju. Kako nismo bili u mogućnosti posjedovanja svih bitnih elemenata za kompletnu analizu, poslužili smo se podacima iz završnih računa »Ribokombinata« Beograd, koji u svom sastavu imade deset OOUR-a, od kojih su tri OOUR-a čisti proizvođači toplovodnih vrsta riba (šarana).

Zbirni pokazatelji poslovnog uspjeha za 1974. godinu u odnosu na prethodnu 1973. godinu pokazuju slijedeće:

— ukupni prihod veći je za	19 %
— utrošena sredstva za	21 %
— ostvareni dohodak za	13 %
— ostatak dohotka samo za	4,5%

Vidimo, da se je ostatak dohotka minimalno povećao, usprkos činjenici, da je proizvodnja u »Ribokombinatu« u odnosu na prethodnu godinu porasla za 23%, što je iznad prosjeka povećanja proizvodnje u ukupnom Jugoslavenskom šaranskom ribnjačarstvu. Iz ovoga proizlazi, da i kod ostalih organizacija proizvođača toplovodnih vrsta riba nije situacija u cjelini ništa bolja. To znači, pored povećanja proizvodnih

Tabela 1.

Naziv troška		Ribnjak »A«	Ribnjak »B«	Ribnjak »C«	Ribnjak »D«	Ribnjak »E«	Ribnjak »F«	Ribnjak »G«
Nasad	73.	1,58	1,29	3,89	1,09	4,06	3,20	0,48
	74.	2,79	1,27	7,43	2,01	4,90	3,88	1,57
Hrana i ost. m. trošk.	73.	4,00	3,41	3,35	4,38	3,83	3,34	3,94
	74.	4,69	4,69	4,42	4,68	4,11	4,33	5,10
Amortiz.	73.	0,29	0,29	1,22	0,95	0,59	0,21	0,61
	74.	0,71	0,43	0,70	1,04	0,52	0,59	0,55
Ugovor i zak. obaveze	73.	1,36	0,54	1,78	1,43	1,46	0,23	0,71
	74.	1,19	0,57	1,86	1,61	2,10	0,35	0,70
Režija	73.	0,99	0,41	1,07	0,49	0,96	0,37	0,48
	74.	0,64	0,75	0,60	0,42	1,14	2,63	1,08
O. D.	73.	2,53	2,06	2,12	3,00	1,92	1,43	2,26
	74.	2,98	3,14	2,30	2,85	2,27	1,91	2,69
Ukupno C. K.	73.	11,15	8,00	13,43	11,34	12,82	8,79	8,48
	74.	13,00	10,85	17,31	12,61	15,04	13,69	11,69
Index % poveć. u odnosu		116	136	129	111	117	156	138

* Referat održan na sastanku Stručne sekcije za šaransko ribnjačarstvo na Ribarskom gazdinstvu »Ečka« 13. VI 1975.

rezultata i ukupnog prihoda, dohodak i ostatak dohotka mnogo se sporije povećavao, što svakako vodi do smanjene ekonomičnosti i rentabilnosti u odnosu na prethodni period.

Da bi mogli bolje sagledati uzroke takvog stanja i doći do zaključka, koji su uzroci smanjenja rentabilnosti, iznosimo u niže navedenoj tabeli (Tabela 1.) pregled cijene koštanja (CK) po troškovima za sedam OOUR-a iz SR Hrvatske proizvođača toplovodnih vrsta riba, sa ukupnom površinom od preko 6.500 ha, za 1973. i 1974. godinu.

Iz prednje tabele (tabela 1.) vidljivo je, da se je cijena koštanja jednog kilograma proizvedene ribe kretala od 8,00 dinara kod ribnjaka »B« do 13,43 dinara kod ribnjaka »C« u 1973. godini, dok je taj iznos u 1974. godini bio 10,85 dinara najniža cijena koštanja kod ribnjaka »B« do 17,31 dinar kod ribnjaka »C«, kao najviša cijena koštanja kod navedenih osam ribnjačarstava.

Povećanje cijene koštanja u odnosu na prethodnu, 1973. godinu, također je vrlo različito i iznosi od 11% kod ribnjaka »D« do 56% kod ribnjaka »F«.

Kako bi mogli još bolje pratiti strukturu cijene koštanja u niže navedenoj tabeli (Tabela 2.) prikazujemo strukturu troškova za navedenih sedam ribnjačarstava u postocima.

Iz tabele 2., gdje smo prikazali strukturu troškova u postocima vidimo, da je najveća stavka u cijeni koštanja 1 kg proizvedene ribe hrana za ribu i ostali materijalni troškovi bez ribljeg nasada (mlađa), kod svih pomenutih ribnjačarstava, osim kod ribnjaka »C« i »E«, gdje je kroz obje prikazane godine (1973. i 1974.) trošak nasada (mlađa) na prvom mjestu u cijeni koštanja 1 kg proizvedene ribe i kreće se od 28,3% do 42,9% ukupnih troškova.

Iz prednjih tabela (tabela 1. i 2.) vidljivo je, da su najmanja odstupanja u strukturi cijene koštanja, kod hrane i ostalih materijalnih troškova bez mlađa (na-

sada) u protekle dvije godine, a također ne postoji niti velika razlika između pojedinih ribnjaka, gdje ona iznosi između 25,2% (ribnjak »C« 1973.) i 46,5% (ribnjak »G« 1973.). Najveće razlike u strukturi cijene koštanja postoje kod troškova nasada (mlađ), i to kako između 1973. i 1974. godine, sa osjetnom tendencijom povećanja tih troškova u 1974. godini kod pet ribnjaka, kod jednog ribnjaka razlika je minimalna, a samo kod ribnjaka »B« troškovi su manji u 1974. godini u odnosu na 1973. godinu. Tako je još veća razlika između pojedinih ribnjaka i ona se kreće između 5,7% (ribnjak »G« 1973. godina) i 42,9% (ribnjak »C« 1974. godina). Troškovi amortizacije su, također, različiti i kreću se između 2,4% kod ribnjaka »F« 1973. godini do 9,0% kod ribnjaka »C« u 1973. godini. Ovdje možemo primjetiti, da je amortizacija veća kod onih ribnjaka, koji su u zadnjih par godina ulagali više u proširenje ribnjaka, voznog parka i ostalog.

Kod ugovornih i zakonskih obaveza također postoji velika razlika između pojedinih ribnjaka, (2,6% ribnjak »F«) do 14,0% ribnjak »E« u 1974. godini). Ovdje je interesantno zaključiti, da postoji čak tendencija smanjenja tih obaveza u 1974. godini u odnosu na prethodnu godinu u postocima u strukturi cijene koštanja, dok u nominalnim pokazateljima vidimo vrlo blagi porast troškova.

Troškovi režije, a tu smo uvrstili investiciono održavanje, troškove reklame i reprezentacije, usluge drugih (stručne službe na nivou kombinata) su također različiti i kreću se od 4,2% (ribnjak »F« 1973.) do 19,2% (ribnjak »F« 1974. godina). Ovi troškovi (režije) su naročito visoki kod onih ribnjaka, koji se nalaze u sastavu pojedinih kombinata, a to se, također, odnosi i na prethodnu stavku »ugovornih i zakonskih obaveza«.

Kod ugovornih i zakonskih obaveza najveću stavku zauzimaju kamati na kredite, koji u toj stavci čine i do 80% kod pojedinih ribnjaka.

Tabela 2.

Naziv troška	Ribnjak »A«		Ribnjak »B«		Ribnjak »C«		Ribnjak »D«		Ribnjak »E«		Ribnjak »F«		Ribnjak »G«			
	73.	74.	73.	74.	73.	74.	73.	74.	73.	74.	73.	74.	73.	74.		
Nasad	73.	14,3	16,1	29,1	9,6	31,7	36,5	5,7	73.	14,3	16,1	29,1	9,6	31,7	36,5	5,7
	74.	21,5	11,7	42,9	15,9	32,6	28,4	13,4	73.	35,6	43,1	25,2	38,6	29,7	38,0	46,4
Hrana i ost. m. troš.	73.	35,6	43,1	25,2	38,6	29,7	38,0	46,4	74.	36,1	43,2	25,5	37,1	27,3	31,6	43,6
Amort.	73.	6,2	3,6	9,0	8,4	4,6	2,4	7,2	73.	6,2	3,6	9,0	8,4	4,6	2,4	7,2
	74.	5,5	4,0	4,0	8,2	3,5	4,3	4,7	74.	5,5	4,0	4,0	8,2	3,5	4,3	4,7
Ugov. i zak. obav.	73.	12,2	6,7	13,2	12,6	11,4	2,6	8,4	73.	12,2	6,7	13,2	12,6	11,4	2,6	8,4
	74.	9,1	5,2	10,7	12,8	14,0	2,6	6,0	74.	9,1	5,2	10,7	12,8	14,0	2,6	6,0
Režija	73.	9,0	5,1	7,7	4,3	7,5	4,2	5,7	73.	9,0	5,1	7,7	4,3	7,5	4,2	5,7
	74.	4,9	6,9	3,7	3,3	7,6	19,2	9,2	74.	4,9	6,9	3,7	3,3	7,6	19,2	9,2
O. D.	73.	22,7	25,4	15,8	26,5	15,1	16,3	26,6	73.	22,7	25,4	15,8	26,5	15,1	16,3	26,6
	74.	22,9	29,0	13,2	22,7	15,0	13,9	23,1	74.	22,9	29,0	13,2	22,7	15,0	13,9	23,1
Ukupno		100	100	100	100	100	100	100		100	100	100	100	100	100	100

Kod troškova režije najveća stavka su usluge drugih, koje kod nekih ribnjaka čine i do 90% troškova režije, a na drugom mjestu su troškovi investicionog održavanja, do 30%.

Osobni dohoci su jedina stavka u strukturi koštanja jednog kilograma proizvedene ribe, koji su kod nekih ribnjaka u nominalnim pokazateljima niži u 1974. godini u odnosu na 1973. god., a u postotku u strukturi cijene koštanja osobni dohoci su kod većine prikazanih ribnjaka niži u 1974. godini u odnosu na 1973. godinu.

Međutim, to ne znači da su prosječni osobni dohoci radnika bili niži u 1974. godini u odnosu na 1973. godinu. Povećanjem proizvodnje u 1974. godini u odnosu na prethodnu godinu ovi troškovi (O. D.) su u procentima mogli biti niži zbog toga, jer je cijena koštanja u ukupnoj strukturi porasla od 11 do 56%, s obzirom na veći rast troškova u ostalim stavkama, naročito nasad i režija.

Osobni dohoci radnika u navedenim organizacijama (ribnjaci) su u nominalnim pokazateljima veći u odnosu na 1973. godinu za oko 15%, dok su realno, s obzirom na veći rast cijena u 1974. godini, u stanovitom padu.

Kako smo iz iznijetog vidjeli, u strukturi cijene koštanja najveću stavku čine nasad (mlađ) i hrana sa ostalim materijalnim troškovima, u slijedećoj tabeli (tabela 3.) iznijeti ćemo materijalne troškove razdijeljene po namjeni (materijalu).

Kod nasadnog materijala, kao jedan od troškova u strukturi cijene koštanja, imademo najveće oscilacije između ribnjaka. U 1973. godini kod ribnjaka »G« ovaj trošak je iznosio svega 5,7%, da bi kod ribnjaka »E« iznosio čak 32,6% od ukupne strukture cijene koštanja, odnosno veći je oko šest puta od ribnjaka »G«.

U 1974. godini ovaj trošak (nasad) najniži je kod ribnjaka »C« čak 42,9%, ili je veći za oko četiri puta u odnosu na ribnjak »B«.

Ovdje je vrlo prisutna činjenica, da stavka nasada u ukupnoj strukturi cijene koštanja imade očitu tendenciju porasta u 1974. godini u odnosu na 1973. godinu. Analiza svih ovih troškova trebala bi da pokaže može li se i koliko utjecati na njihovo smanjenje. Smatramo, da je upravo nasad jedna od stavaka na koju možemo kao ribarski tehnolozi da utječemo u pravcu sniženja ovih troškova, a mi činimo upravo obratno iz slijedećih razloga:

Nasad ribe je zadnjih godina znatno povećan zbog sve veće potražnje krupnije ribe u jesen, te izlova ribe u toku ljetnih mjeseci, dok se ranijih godina nasad po hektaru kretao do 200 kg ili kod nekih ribnjaka čak znatno niže u zadnje dvije godine, uključivši i ovu, 1975. godinu, nasad je povećan kod većine ribnjaka preko 300 kg po hektaru, pa kod nekih ribnjaka čak iznosi i 500 kg po 1 hektaru.

U želji, da se krupnijim nasadom dobije veća komadna težina gro naših ribnjačarstava prešao je sa ranije dvogodišnje proizvodnje šarana kao konzumne

Tabela 3.

Ribnjak	Ukupna CK din	Nasad		Hrana za ribu		Ostali mater.		Ukup. mat. troš.		
		din	% od CK	din	% od CK	din	% od CK	din	% od CK	
»A«	73.	11,15	1,85	14,3	1,97	17,7	2,03	18,2	5,58	50,2
	74.	13,00	2,79	21,5	3,64	28,0	1,05	8,1	7,48	57,5
»B«	73.	8,00	1,29	16,1	2,62	32,7	0,83	10,0	4,74	59,2
	74.	10,85	1,27	11,7	3,40	31,3	1,29	12,0	5,96	54,9
»C«	73.	13,43	3,89	29,1	2,32	17,4	1,03	7,7	7,24	53,9
	74.	17,31	7,43	42,9	2,85	16,5	1,57	9,1	11,85	68,4
»D«	73.	11,34	1,09	9,6	3,63	32,0	0,75	6,6	5,47	48,2
	74.	12,61	2,01	15,9	3,74	29,7	0,94	7,5	6,69	53,1
»E«	73.	12,82	4,06	31,7	2,64	20,1	1,19	9,3	7,89	61,5
	74.	15,04	4,90	32,6	2,75	18,3	1,36	9,1	9,01	59,9
»F«	73.	8,79	3,20	36,5	2,84	32,3	0,50	5,7	6,54	74,4
	74.	13,69	3,88	28,4	4,03	29,4	0,30	2,2	8,21	59,9
»G«	73.	8,48	0,48	5,7	2,85	33,6	1,09	12,8	4,42	50,0
	74.	11,69	1,57	13,4	4,07	34,9	1,03	8,8	6,67	57,1

Prema podacima iz prednje tabele ukupni materijalni troškovi u strukturu cijene koštanja kretali su se u 1973. godini od 48,2% pa sve do 74,4%, a u 1974. godini od 53,1% do 68,4%.

Hrana u strukturi cijene koštanja kod većine ribnjaka čini najveću stavku. U 1973. godini hrana učestvuje u strukturi cijene koštanja sa 17,7% kod ribnjaka »A« do 33,6% kod ribnjaka »G«, a u 1974. godini najniže učestuje sa 16,5% hrana imade kod ribnjaka »C« i kreće se do 34,9% kod ribnjaka »G«.

ribe za tržište na trogodišnji uzgoj šarana za tržište. Time je automatski znatno utjecao na povećanje nasada po hektaru odnosno na povećanje ovoga troška kao elementa cijene koštanja, ili direktno je utjecao i na povećanje ukupne cijene koštanja jednog kilograma proizvedene ribe.

Zato snižavanje ovoga troška traži bezuvjetni prelaz na dvogodišnji uzgoj šarana za tržište, minimum do 80% od ukupne proizvodnje kod pojedinih ribnjaka, te bitka za uzgoj kvalitetnog dvogodišnjeg šarana

skog mlada optimalne veličine između 60 do 120 grama, što se već pokazalo mogućim, a kao prilog tome imademo i pokazatelje u tabeli 3., gdje ribnjaci »B«, »D«, »G« imadu preko 80% od ukupne proizvodnje šarana, šarana dvogodišnjeg kao konzumnu ribu za tržište, a upravo kod ovih ribnjaka cijena nasada u strukturi cijene koštanja ne prelazi 16%.

Kao prilog prethodnoj našoj tvrdnji, a sigurno i nužnosti koja nas do toga dovodi, ako želimo da proizvodna cijena šarana ne raste tako brzo, iznosimo neke podatke o potrebi krupnog šarana za naše tržište.

Prema podacima najveće prometne organizacije u nas ribom, OOUR RG »Beograd«, od ukupnog plasiranog šarana na tržište u 1973. godini od 233 vagona u mjesecima I, II, III, IV, XI i XII (to su mjeseci kada se prodaje krupna riba) plasirano je 180 vagona od čega otpada na krupnu ribu iznad 1,5 — 2,0 kg i više 125 vagona ili 69,4%.

U 1974. godini u navedenih šest mjeseci prodano je ukupno 137 vagona od 196 vagona u toku cijele godine, od čega na krupnu ribu otpada 96 vagona ili 70%. Na osnovu ovih podataka može se uzeti procjena u navedenom periodu, kada se prodaje krupna riba, to jest u navedenih šest mjeseci, u cijeloj grani proda se oko 250 vagona krupne ribe, koja teži preko 2 kg. U pomanjkanju tako krupne ribe, prodaje se i riba od 1,5 kg na više. Za dobivanje krupne ribe preko 2 kg neminovan je ciklus proizvodnje od 3 godine ili ciklus od dvije godine sa mladom od 120 do 150 grama. U trogodišnjem ciklusu proizvodnje znatno je veće početno opterećenje ribnjaka po hektaru sa nasadom, dolazi do većih gubitaka u slučaju oboljenja ribe, potrebne su veće površine za proizvodnju mlada.

Drugim riječima, takova proizvodnja je skuplja za oko 20% u odnosu na dvogodišnji ciklus proizvodnje konzumnog šarana za tržište. U 1973. godini, prema pokazateljima iz tabela 3., trogodišnji ciklus proizvodnje bio je skuplji u odnosu na dvogodišnji za 26%, a u 1974. godini za 21%. Prema planu za 1975. godinu, kako ćemo vidjeti iz slijedećih tabela, ova razlika iznosi svega 15%, međutim, u nominalnom iznosu mnogo je veća, radi velikog porasta ukupne cijene koštanja uslijed osjetnog poskupljenja hrane za ribu (razne žitarice) čija cijena iznosi 2,5 dinara.

Dakle, na nama je svima velika odgovornost, da ovu našu granu slatkovodnog ribarstva prilagodimo što bezbolnije za sve nas sve težim uslovima privređivanja. Jedna od mogućnosti je upravo ova naprijed iznijeta — uzgoj ribe za tržište u dvogodišnjem ciklusu proizvodnje, jer je proizvodnja takove ribe jeftinija. Da bi to mogli postići, moramo svi zajedno poštivati zajedničke dogovore, od proizvođača do trgovine, ako želimo da ova grana bude još koliko — toliko rentabilna, je, kako ćemo vidjeti u slijedećoj tabeli, u planu cijene koštanja za 1975. godinu kod svih ribnjačarstava osjetno je povećanje cijene u hrani za ribu.

Cijena koštanja 1 kg proizvedene ribe planira se u 1975. godini od 13,00 dinara kod ribnjaka »B« do 17,14 dinara kod ribnjaka »E«. Kako se danas veleprodajna cijena ribe u prosjeku kreće između 15 do 16 dinara uključivši i prodaju ribe u izvozu, vidimo da neka ribnjačarstva ulaze u planski gubitak, a ostala će poslovati sa minimalnom rentabilnosti.

Najveći porast cijene planira se u hrani i ostalim materijalnim troškovima, uslijed osjetnog povećanja cijene hrane za ribu, umjetnih gnojiva i vapna.

U slijedećoj tabeli (tabela 5.) prikazujemo iste pokazatelje u strukturi cijene koštanja iz tabele 4. u postocima.

Tabela 4.

Naziv troška		»A«	»B«	»C«		»E«	»F«	»G«
		Ribnjak	Ribnjak	Ribnjak		Ribnjak	Ribnjak	Ribnjak
Nasad	74.	2,79	1,27	7,43	2,01	4,90	3,88	1,57
plan	75.	3,54	1,26	4,14	2,49	4,51	3,60	2,29
Hrana i ost.	74.	4,69	4,69	4,42	4,68	4,11	4,33	5,10
mat. troš.	75.	5,98	7,00	6,28	6,55	5,78	6,00	6,42
Amor.	74.	0,71	0,43	0,70	1,04	0,25	0,59	0,55
plan	75.	0,71	0,45	0,77	0,77	0,68	0,20	0,62
Ugov. i zak.	74.	1,19	0,57	1,86	1,61	2,10	0,35	0,70
obav.	75.	1,85	0,54	1,93	1,32	2,25	0,53	0,96
Režij. plan	74.	0,64	0,75	0,60	0,42	1,14	2,63	1,08
	75.	0,47	0,75	0,52	0,78	1,65	1,40	0,93
O. DE.	74.	2,98	3,14	2,30	2,85	2,27	1,91	2,69
plan	75.	2,95	3,00	2,96	2,84	2,27	1,67	3,30
Ukup.	74.	13,00	10,85	17,31	12,61	15,04	13,69	11,69
plan	75.	15,50	13,00	16,60	14,75	17,14	13,40	14,52
Index poveć. u 1975.		119,2	119,8	95,9	116,9	113,9	97,9	124,2

Tabela 5.

Naziv troška	»A«		»B«		»C«		»D«		»E«		»F«		»G«	
	74.	Ribnjak	74.	Ribnjak	74.	Ribnjak	74.	Ribnjak	74.	Ribnjak	74.	Ribnjak	74.	Ribnjak
Nasad	74.	22,8	11,7	42,9	15,9	32,6	28,4	13,4						
plan	75.	22,8	9,7	25,0	16,9	26,3	26,9	15,8						
Hrana i ost.	74.	36,1	43,2	25,5	37,1	27,3	31,6	43,6						
mat. troš.	75.	38,6	53,8	37,8	44,4	33,8	44,8	44,2						
Amort.	74.	5,5	4,0	4,0	8,2	3,5	4,3	4,7						
plan	75.	4,6	3,5	4,6	5,2	4,0	1,5	4,3						
Ugovor. i zak.	74.	9,1	5,2	10,7	12,8	14,0	2,6	6,0						
obav.	75.	11,9	4,1	11,6	8,9	13,1	3,9	6,6						
Režija	74.	4,9	6,9	3,7	3,3	7,6	19,2	9,2						
plan	75.	3,1	5,8	3,2	5,4	9,6	10,4	6,4						
O. D.	74.	22,9	29,0	13,2	22,7	15,0	13,9	23,1						
plan	75.	19,0	23,1	17,8	19,2	13,2	12,5	22,7						

U planu za 1975. godinu nisu svi elementi cijene koštanja povećani jednako, već su neki i u opadanju kod pojedinih ribnjaka. Unatoč toga, ukupna cijena koštanja je u osjetnom porastu, kod svih ribnjaka, izuzevši ribnjak »C« i »F«. Nasad je vrlo malo povećan, i to kod ribnjaka »A«, »D« i »G«, dok je kod ribnjaka »C« i »E« čak i manji u odnosu na 1974. godinu.

Plan amortizacije ostao je, također, na prošlogodišnjem nivou, a kod nekih ribnjaka je i manji. U ukupnoj cijeni koštanja amortizacija u planu za 1975. godinu učestvuje između 1,5 do 5,2%, što je manje u odnosu na njezino učešće u cijeni koštanja ribe u 1974. godini. Međutim, donošenjem novog zakona o revalorizaciji osnovnih sredstava i sredstava zajedničke potrošnje korisnika društvenih sredstava, amortizacija će se osjetno povećati, što imade i svojih dobrih strana, jer će ribnjačarstvima ostajati veća financijska sredstva za nabavku i rekonstrukciju osnovnih sredstava i objekata. Loša strana ove revalorizacije je ta, što će već visoku cijenu koštanja 1 kg proizvedene ribe još više povećati.

Ugovorene i zakonske obaveze u planu za 1975. godinu, također su ostale u proporcijama 1974. godine. Kod ugovorenih i zakonskih obaveza najveću stavku čine kamati na kredite kod nekih ribnjačarstava, koja nemaju dovoljno vlastitih obrtnih sredstava, a kod nekih i vodni doprinos. Vodni doprinos je trošak koji je vrlo različit kod pojedinih prezentiranih sedam ribnjačarstava. Dok kod nekih ribnjačarstava vodni doprinos iznosi u planu za 1975. svega 60 dinara po 1 hektaru, kod drugih iznosi i do 750 dinara po 1 hektaru. Kod svih drugih vodni doprinos je peterostruko veći od ukupnih sredstava što se po zakonu izdvajaju za stambenu izgradnju u toku godine, što je neod-

živo. Vodni doprinos kod ribarskih organizacija, odnosno za ribnjake ne bi smio biti veći od vodnog doprinosa za istu površinu u ratarstvu, a on je u ovom slučaju veći i preko deset puta.

Troškovi režije su kod većine prezentiranih ribnjačarstava u planu za 1975. godinu manji u usporedbi sa prethodnom godinom, što je svakako pozitivna strana.

Također, i kod troškova osobnih dohodaka vidljivo je dosta veliko sniženje u odnosu na 1974. godinu. Ti troškovi se kreću kod prezentiranih ribnjačarstava od 12,5% do 23,1% od cijene koštanja. Učešće osobnih dohodaka u cijeni koštanja kod ribnjaka »F« sa svega 12,5%, ukazuje na više mogućnosti, ili je vrlo velika produktivnost na tom ribnjačarstvu, ili su niski osobni dohoci, ili je nešto treće? Smatramo, da se jedan dio troškova osobnih dohodaka nalazi u troškovima režije, jer je kod tog ribnjaka najveća režija u cijeni koštanja 10,4% iako ne odbacujemo mogućnost visoke produktivnosti.

Planom za 1975. godinu kod svih ribnjaka predviđa se povećanje proizvodnje, te na tom povećanju proizvodnje povećati će se i osobni dohoci. U koliko ne dođe do predviđenog povećanja proizvodnje može se lako dogoditi, da će osobni dohoci kod nekih od prezentiranih ribnjačarstava smanjiti u odnosu na 1974. godinu, ne samo u realnim iznosima što je bilo u 1974. u odnosu na 1973. godinu, već i u nominalnim.

Planom je najveće povećanje predviđeno kod materijalnih troškova, i to iz poznatih razloga već naprijed iznijetih: povećanje cijene hrane za ribe (žitarice) umjetnog gnoja i vapna, koji elementi čine većinu materijalnih troškova.

U slijedećoj tabeli prikazujemo učešće hrane za ribu u ukupnim materijalnim troškovima u planu za 1975. godinu.

Tabela 6.

Ribnjak		Ukupni mat. troš.		Hrana		Ost. mat. troš.	
		troš. din	Mater. troš. u % od CK	din	%	din	%
»A« plan	74.	7,48	57,5	3,64	28,0	3,84	29,5
	75.	9,52	61,4	4,55	29,3	4,97	32,1
»B« plan	74.	5,96	54,9	3,40	31,3	2,56	23,6
	75.	8,26	63,5	5,75	44,2	2,51	19,3
»C« plan	74.	11,85	68,4	2,85	16,4	9,00	52,0
	75.	10,42	62,8	4,41	26,6	6,01	36,2
»D« plan	74.	6,69	53,0	3,74	29,6	2,95	23,4
	75.	9,04	61,3	5,12	34,7	3,92	26,6
»E« plan	74.	9,01	59,9	2,75	18,3	6,26	41,6
	75.	10,29	60,0	4,09	23,9	6,20	36,1
»F« plan	74.	8,21	60,0	4,03	29,4	4,18	30,6
	75.	9,60	71,6	5,00	37,3	4,60	34,3
»G« plan	74.	6,67	57,0	4,07	34,8	2,60	22,2
	75.	8,71	60,0	4,86	33,5	3,85	26,5
Ukupno	74.	7,98	58,7	3,51	26,1	4,80	33,2
	75.	9,40	62,9	4,97	32,8	4,43	30,1
Index pov. u 1975.		117,8		141,6		92,3	

Ukupni materijalni troškovi u planu za 1975. godinu povećani su za 17,8% u odnosu na 1974. godinu, a sama hrana za ribu za 42,4%. Na povećanje troškova hrane za ribu utjecao je osjetan porast cijena žitarica na našem tržištu, čija je cijena u prosjeku sa 1,80 dinara u 1974. godini podigla na 2,60 dinara u proljeće 1975. godine.

Hrana za ribu je jedan od glavnih elemenata u cijeni koštanja jednog kilograma ribe, njeno učešće iznosi u planu za 1975. godinu 32,8%. Povećanje cijene hrane za ribu imade velikog utjecaja na povećanje cijene koštanja.

Ukoliko se i nadalje nastavi sa ovako brzim porastom cijene hrane za ribu, pretežno ječma i kukuruza, ova naša grana slatkovodnog ribarstva može vrlo brzo doći u situaciju, da posluje sa gubitkom, jer rast cijena finalnog proizvoda — ribe, raste sporije od cijena kukuruza za oko 2,5 puta. Kada je cijena 1 kg kukuruza bila 1,40 dinara, šaran se u maloprodaji prodavao u prosjeku po 15 dinara kilogram, a danas, kada se šaran prodaje u prosjeku po 20 dinara kg cijena 1 kg kukuruza iznosi oko 2,60 dinara. Za nepune dvije godine cijena šarana se podigla sa 15 na 20 dinara ili za 33,3%, a u isto vrijeme cijena kukuruza porasla je sa 1,40 na 2,60 dinara i više, ili za 85,7%.

Maloprodajne cijene šarana, vjerujemo, neće se moći tako brzo podići na onaj nivo povećanja, koji bi bio nužan s obzirom na rast cijena materijalnih troškova u cijeni koštanja 1 kg ribe.

Također nema mogućnosti unutar nas samih (proizvođača i trgovaca) da se dosadašnji odnosi cijena proizvođač — trgovac pomjeraju unutar tog prostora. Svako pomicanje išlo bi na štetu ili jednih ili drugih.

Podaci isključivo prodajne organizacije, OOUR »Ribopromet« Daruvar pokazuju, da je cijena koštanja

prodaje 1 kg ribe u 1973. godini iznosila 3,38 dinara, u 1974. 4,68 dinara, što pokazuje povećanje za 38,5%. Ovo povećanje uslijedilo je uslijed povećanja cijene: vode, struje, komunalija, zakupnine, pijačnog prostora i drugog. U planu za 1975. godinu planska cijena koštanja prodaje 1 kg ribe planirana je sa 4,48%, i ona će se moći ostvariti samo ako ne dođe do većeg povećanja cijena komunalija i ostalog, međutim, znamo, da je ovih dana već došlo do povećanja cijene električnoj energiji (struji), a vjerojatno će i ostalog (voda, komunalije, itd.).

Sve ovo što smo naprijed iznijeli upućuje neminovno na slijedeće zaključke:

— uslovi privređivanja, koji su uvjetovani naročito osjetnim porastom cijena repromaterijala, kamata na kredite za obrtna sredstva, vodnog doprinosa i još ponekih davanja, utiču na pogoršanje ekonomskog položaja OOUR slatkovodnog ribarstva, te grane kao cjeline,

— za ublažavanje otežanih uslova privređivanja treba obavezno predložiti konkretne mjere unutar same grane, koje mogu poboljšati ekonomsku situaciju bez vanjskog utjecaja,

— na osnovu naprijed iznešenoga nameću se neminovno ovi prijedlozi:

1. Proizvodnju šarana i biljojednih riba prilagoditi obavezno od 1976. godine dvogodišnjem uzgoju navedene ribe za tržište, sa maksimalnom težinom do 2,0 kg po komadu.

2. U prelaznom periodu, to jest 1975. godini, cijenu šaranu i biljojednim ribama za komadnu težinu preko 2,0 kg povisiti za 25% od ostale cijene ribe u jesenskom periodu.

3. Cijenu šarana u ljetnom ribolovu, težine preko 1,00 kg, također povisiti za 20%.

4. Od odgovornih faktora, počem od republika i pokrajina, pa do federacije imperativno zahtijevati, da slatkovodno ribarstvo imade isti tretman kao i ostala jugoslavenska poljoprivreda.

5. Udruživanje cijele grane slatkovodnog ribarstva u Poslovnu zajednicu Jugoslavije.

6. Napraviti samoupravni sporazum, kojim bi se sve organizacije slatkovodnog ribarstva Jugoslavije obavezale, da će od 1. 1. 1976. godine preći na dvogodišnji uzgoj konzumne ribe za tržište, i da tržištu neće godišnje isporučivati više od 2% ribe teže preko 2,0 kg. Ovakav sporazum trebale bi potpisati sve OUR-a i OOUR-a, koje se bave proizvodnjom slatkovodne ribe.

7. Zahtijevati od nadležnih organa da se slatkovodno ribarstvo u svim sistematskim rješenjima i uslovima privređivanja izjednači s ostalom poljoprivredom.

dom. Da se za proizvedenu ribu uvedu premije i kompenzacija za prodanu ribu.

U kompleksnom ovom radu ograničili smo se samo na pokazatelje koji su nam bili pristupačni i mislimo da su dobro poslužili namjeni, da možemo prezentirati sadašnje ekonomsko stanje u ovoj grani naše privrede. Da smo bili u mogućnosti anketirati cijelu našu jugoslavensku granu slatkovodnog ribarstva, možda bi cijela slika stanja u ovoj grani bila potpunija, međutim, konačni rezultati i zaključci bili bi sigurno isti.

I, na kraju, zahvaljujemo se svima onima, koji su nam davanjem podataka za napred navedenu analizu omogućili, da javnosti prezentiramo sadašnje stanje u grani slatkovodnog ribarstva Jugoslavije.

Ing. M. Turk
Ing. mr. I. Bunjevac

Slatkovodno ribarstvo SR Hrvatske u 1974. godini

Osnova za sastavljanje ovog prikaza je oko 300 godišnjih izvještaja svih jedinica slatkovodnog ribarstva SR Hrvatske — radnih organizacija, općina i sportskih ribolovnih društava. Ti su izvještaji sakupljeni i obrađeni u Republičkom zavodu za statistiku SR Hrvatske. Iz njih proizlazi, da je u 1974. godini postignut na području SR Hrvatske do sada najveći ulov i proizvodnja slatkovodne ribe, tj. 15452 tone, uključivši i riblju mlad. To iznosi 2220 tona više od dosadašnje rekordne godine, 1973. — SR Hrvatska je u 1974. godinu sudjelovala u ukupnoj proizvodnji konzumne ribe u SFRJ sa 47%.

Režim voda ima velik utjecaj na proizvodnju i ulov ribe. U prošloj je godini obilje voda s jedne strane pogodovalo ulovu ribe na otvorenim vodama, a donekle i na povećanje proizvodnje ribe na ribnjacima, dok je s druge strane prouzrokovalo velike gubitke riblje mladi na nekim ribnjacima.

Iz slijedećih tabelarnih prikaza vidjeti će se u višegodišnjim nizovima kako se kretala proizvodnja i ulov ribe, veličina površina ribnjaka u eksploataciji, utrošak hrane i gnojiva u proizvodnom procesu i druga najosnovnija zbivanja u ovoj djelatnosti. U tim prikazima uočiti će se promjene koje su se odvijale u zadnje vrijeme iznenađujućom brzinom i intenzitetom.

Prvi pregled prikazuje kako se u posljednjem deceniju kretala ukupna proizvodnja i ulov ribe (ovdje je uključena i riblja mlad).

Tabela 1. Indeks ukupne proizvodnje ribe 1965. do 1974.

Godina	Ukupna proizvodnja tona	Indeks 1965. — 100
1965.	7730	100
1966.	9156	118
1967.	8783	114
1968.	7673	100
1969.	11207	145
1970.	12542	162
1971.	12459	161
1972.	12039	155
1973.	13233	171
1974.	15452	200

U prikazanom razdoblju vidimo udvostručenu proizvodnju ribe, nastajalu prvenstveno povećanjem uzgojnih površina voda na ribnjacima, ali i zbog intenzifikacije proizvodnje povećavanjem dodatne hrane ribama i učvršćivanjem sve stabilnijeg proizvodnog procesa na ribnjacima.

Postizavani prinosi ribe, utrošena hrana i gnojivo povezani s eksploatacionom površinom voda davali su u petogodištu 1970. — 1974. ovakve rezultate: